

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Το παρόν τεύχος συνοψίζει αποτελέσματα ερευνών σε μακροοικονομικά και ενεργειακά θέματα που αφορούν την κυπριακή οικονομία.

Εξετάζοντας εμπειρικά τον βαθμό ολοκλήρωσης της κυπριακής οικονομίας εντός της Ε.Ε. και της ευρωζώνης, διαπιστώνουμε υψηλό βαθμό προσαρμοστικότητας της Κυπριακής οικονομίας, κάτι που βοηθά στην ερμηνεία της αντίδρασης της Κυπριακής οικονομίας εντός του προγράμματος της Τρόικα. Την ίδια στιγμή, ο βαθμός ανταγωνιστικότητας της Κυπριακής οικονομίας επηρεάζεται αρνητικά από το κόστος ηλεκτρισμού και άλλες κατηγορίες όπου η εξάλειψη στρεβλώσεων θα βοηθούσε σημαντικά.

Η οικονομετρική ανάλυση της επίδρασης πολιτικών δημοσιονομικής προσαρμογής σε διάφορες μακροοικονομικές μεταβλητές της κυπριακής οικονομίας έδειξε ότι αν η προσαρμογή βασίζεται σε μείωση των δαπανών, οδηγεί σε μεγαλύτερη μείωση του ΑΕΠ συγκριτικά με την προσαρμογή μέσω αύξησης των κρατικών εσόδων. Συνεπώς, το μίγμα των μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης (πόσο προέρχεται από μειώσεις δαπανών και πόσο από αυξήσεις φορολογίας) επηρεάζει το οικονομικό κόστος της προσαρμογής.

Από συνδυασμό οικονομετρικής ανάλυσης της ζήτησης ενέργειας και προβλέψεων με υπολογιστικά κλιματικά μοντέλα, προκύπτει ότι, λόγω κλιματικής αλλαγής, αναμένονται αυξημένες ανάγκες για ηλεκτρισμό στην Κύπρο κατά τις προσεχείς δεκαετίες, με προβλεπόμενο κόστος 488-732 εκ. Ευρώ (σε τιμές 2010) μέχρι το 2050, ποσό που αποτελεί σημαντική οικονομική επιβάρυνση για τη χώρα.

Τέλος, δύο διαφορετικές εμπειρικές αναλύσεις δείχνουν πως οι θεσμοί και οι μηχανισμοί διακυβέρνησης παίζουν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία πολιτικών και οικονομικών κινήτρων. Έτσι, η υψηλή ποιότητα των θεσμικών δομών της Κύπρου σε σχέση με την Ελλάδα μπορεί να βοηθήσει τη χώρα να ανακάμψει ταχύτερα από ό,τι η Ελλάδα. Γενικότερα, τα προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής πρέπει να συνδυάζονται με συνολικές παρεμβάσεις που να στοχεύουν στη βελτίωση της θεσμικής λειτουργίας των χωρών και την ενίσχυση της παραγωγικής τους βάσης.

Σε αυτό το τεύχος:

- Αποκλίσεις από το Νόμο Μιας Τιμής: Η περίπτωση της Κύπρου 2
- Επιδράσεις Δημοσιονομικής Πολιτικής στην Κυπριακή Οικονομία 3
- Επιδράσεις της Κλιματικής Αλλαγής στη Ζήτηση και τις Δαπάνες για Ηλεκτρισμό στην Κύπρο 4
- Διακυβέρνηση, Ανάπτυξη και η Πρόσφατη Οικονομική Κρίση: Η περίπτωση της Ελλάδας και της Κύπρου 5
- (Πότε) Λειτουργεί η Λιτότητα; Περί της «από όρους» Σχέσης Μεταξύ Λιτότητας και Βιωσιμότητας του Χρέους 5
- Νέα του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών 6
- Νέα του Τμήματος Οικονομικών 7
- Κέντρο Οικονομικών Ερευνών 8

Αποκλίσεις από το Νόμο Μιας Τιμής: Η περίπτωση της Κύπρου

Μ. Ζαχαριάδης

Στις 10 Ιουλίου του 2007 συμφωνήθηκε η ισοτιμία κλειδώματος της Κυπριακής λίρας έναντι του ευρώ στην τιμή των 0,585274 λιρών ανά ευρώ. Εξετάζοντας τις αποκλίσεις του νόμου μιας τιμής συνολικά για το 2005 και για το 2010 μπορούν να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα όσον αφορά την ισοτιμία κλειδώματος της Κυπριακή λίρας με το ευρώ και τυχόν επιπτώσεις που είχε στην Κυπριακή οικονομία. Με τη χρήση τιμών για αγαθά και υπηρεσίες που απαρτίζουν τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών καταναλωτή και είναι διαθέσιμες για την Κύπρο και 30 άλλες Ευρωπαϊκές χώρες για τα έτη 2005 και 2010, συμπεραίνουμε ότι ο διάμεσος των αποκλίσεων για εμπορεύσιμα αγαθά το 2005 ήταν 0,588902, πολύ κοντά στην τιμή κλειδώματος. Η μελέτη* αναλύει τις αποκλίσεις από το νόμο μιας τιμής στην Κύπρο εν σχέσει με την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) πριν και μετά από τη μετάβαση στο ευρώ την 1η Ιανουαρίου του 2008, έτσι ώστε να απαντήσουμε ερωτήματα όπως:

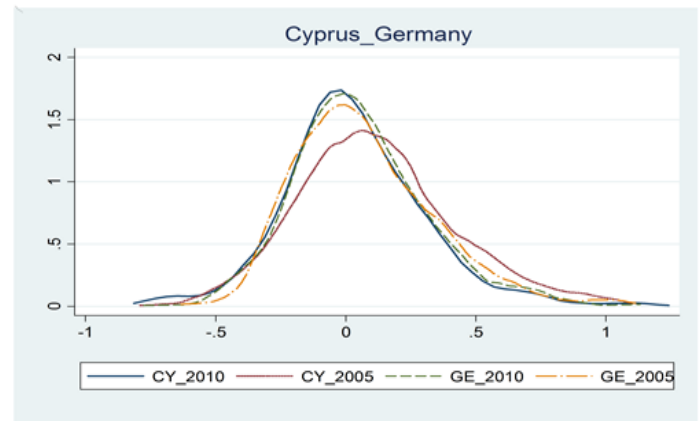
- Κατά πόσο αυξήθηκε ο βαθμός ολοκλήρωσης της Κυπριακής οικονομίας με την Ε.Ε. και την Ευρωζώνη (ΕΖ);
- Πώς επηρέασε η διαδικασία υιοθέτησης του ευρώ τις τιμές στην Κύπρο σε σχέση με τους Ευρωπαίους εταίρους της;
- Κατά πόσο ο βαθμός ολοκλήρωσης, όπως διαφαίνεται από τις Κυπριακές αποκλίσεις από το νόμο μιας τιμής σε σχέση με την Ε.Ε. ή την ΕΖ, διαφέρει ανά κατηγορία αγαθών;
- Τι εξηγεί αυτές τις διαφορές στις αποκλίσεις των τιμών;

Η σύγκριση των κατανομών των αποκλίσεων από το νόμο μιας τιμής εν σχέσει με χώρες της ΕΖ μας πληροφορεί για τον διαφοροποιημένο βαθμό ολοκλήρωσης της Κυπριακής οικονομίας κατά τη σημαντική αυτή περίοδο. Συμπεραίνουμε ότι:

- 1) Η Κυπριακή οικονομία παρουσίασε σημαντικά αυξημένο βαθμό ολοκλήρωσης μεταξύ 2005 και 2010.
- 2) Η κατανομή αποκλίσεων από το νόμο μιας τιμής για την Κύπρο εν σχέσει με αυτές τις οικονομίες μετατοπίστηκε προς τα αριστερά καταδεικνύοντας ότι η Κύπρος έγινε σχετικά φθηνότερη το 2010 εν σχέσει με το 2005. Το 2010 η εμπειρική κατανομή αποκλίσεων από το νόμο μιας τιμής είχε καταστεί στατιστικά ίδια με αυτή χωρών του πυρήνα της ΕΖ, όπως η Γερμανία. Αυτό συνάδει με ένα γρήγορο ρυθμό προσαρμογής των σχετικών τιμών κατά τη διαδικασία

υιοθέτησης του ευρώ, καταδεικνύοντας και το ψηλό βαθμό προσαρμοστικότητας της Κυπριακής οικονομίας.

Διάγραμμα 1: Εμπειρικές κατανομές παραβιάσεων νόμου μιας τιμής για Κύπρο (CY) και Γερμανία (GE), 2005 και 2010

3) Υπάρχουν μεγάλες διαφορές στο πως επηρεάστηκαν οι σχετικές τιμές για συγκεκριμένα αγαθά και υπηρεσίες κατά τη μετάβαση στο ευρώ. Για παράδειγμα, ενώ το 2005 η Κύπρος ήταν 20,3% πιο φθηνή στον ηλεκτρισμό από το μέσο όρο της ΕΖ, έγινε 11,3% πιο ακριβή από τον μέσο όρο της ΕΖ το 2010. Τα ξενοδοχεία έγιναν, επίσης, σχετικά πιο ακριβά κατά την ίδια περίοδο καταδεικνύοντας ότι η Κύπρος δεν κατάφερε να πετύχει παρόμοιες αυξήσεις στην παραγωγικότητα του τομέα με άλλες χώρες της ΕΖ και της Ε.Ε., με αποτέλεσμα να γίνει λιγότερο ανταγωνιστική σε αυτόν το σημαντικό για τον τουρισμό τομέα. Αντίθετα εισαγόμενα προϊόντα όπως τα αυτοκίνητα έγιναν φθηνότερα.

4) Τέλος, βρίσκουμε ότι οι διαφορές των τιμών στην Κύπρο εν σχέσει με τις άλλες χώρες κατά την περίοδο 2005-2010 μπορούν να εξηγηθούν σε ικανοποιητικό βαθμό από το κόστος μη εμπορεύσιμων συντελεστών παραγωγής, το κόστος εμπορίου και διαφορές στη φορολογία.

Ο γρήγορος ρυθμός προσαρμογής των σχετικών τιμών κατά τη διαδικασία υιοθέτησης του ευρώ καταδεικνύει το ψηλό βαθμό προσαρμοστικότητας της Κυπριακής οικονομίας και είναι ένα σημαντικό στοιχείο που μας βοηθά να καταλάβουμε την αντίδραση της Κυπριακής οικονομίας εντός του προγράμματος της Τρόικα. Την ίδια στιγμή, ο βαθμός ανταγωνιστικότητας της Κυπριακής οικονομίας επηρεάζεται αρνητικά από το κόστος ηλεκτρισμού και άλλες κατηγορίες (π.χ. ξενοδοχεία και πτήσεις εξωτερικού), όπου η φιλελευθεροποίηση των αγορών, η καλύτερη ρύθμισή τους, οι ιδιωτικοποιήσεις, και η εξάλειψη στρεβλώσεων, θα αποτελούσαν σημαντικό μέρος της λύσης.

* Glushenkova M. and M. Zachariadis, "Cypriot LOP Deviations Before and After the EURO", Economic Analysis Paper, No 04-14.

Σε χώρες όπου έχουν εφαρμοστεί πολιτικές δημοσιονομικής προσαρμογής μετά από τη διεθνή οικονομική κρίση, ο ρυθμός ανάπτυξης ήταν συστηματικά χαμηλότερος από τις προβλέψεις των διεθνών οργανισμών. Μελέτες στη βιβλιογραφία δείχνουν ότι οι δημοσιονομικοί πολλαπλασιαστές (δηλ. οι εκτιμήσεις των επιδράσεων δημοσιονομικών πολιτικών στο ΑΕΠ) που χρησιμοποιήθηκαν στην κατασκευή των προβλέψεων ήταν πολύ χαμηλοί. Η τιμή του δημοσιονομικού πολλαπλασιαστή για μια χώρα εξαρτάται από παράγοντες όπως: η κατάσταση της οικονομίας (ύφεση ή ανάπτυξη), το καθεστώς νομισματικής πολιτικής και συναλλαγματικών ισοτιμιών, το είδος (προσωρινά ή μόνιμα) και η σύνθεση των μέτρων (έσοδα ή/και δαπάνες), πόσο ανοικτή είναι η οικονομία και ο βαθμός δημοσιονομικής προσαρμογής των εμπορικών εταίρων. Επομένως, οι εκτιμήσεις των επιδράσεων δημοσιονομικών πολιτικών στο ΑΕΠ αποτελούν σημαντικό εργαλείο για σκοπούς πρόβλεψης και χάραξης πολιτικής.

Σε μελέτη του ΚΟΕ χρησιμοποιείται ένα οικονομετρικό σύστημα δυναμικών εξισώσεων γνωστό στη βιβλιογραφία ως Factor-Augmented Vector Autoregression (FAVAR), για να εκτιμηθούν οι επιδράσεις πολιτικών δημοσιονομικής προσαρμογής σε διάφορες μακροοικονομικές μεταβλητές όπως το ΑΕΠ, το γενικό επίπεδο τιμών, η απασχόληση, η ιδιωτική κατανάλωση και οι επενδύσεις.*

Ο Πίνακας 1 συνοψίζει τις εκτιμήσεις των επιδράσεων δημοσιονομικής προσαρμογής σε κύρια μακροοικονομικά μεγέθη, για διαφορετικά χρονικά σημεία. Συγκεκριμένα, προσομοιώνονται οι επιπτώσεις:

(α) μείωσης δημοσίων δαπανών ύψους 1% του ΑΕΠ

(β) αύξησης κρατικών εσόδων ύψους 1% του ΑΕΠ

(γ) μείωσης δημοσιονομικού ελλείμματος ως ποσοστό του ΑΕΠ κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες (δηλ. ταυτόχρονη εφαρμογή των (α) και (β)).

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης δείχνουν ότι οι προσπάθειες δημοσιονομικής εξυγίανσης είτε μέσω μείωσης των κρατικών δαπανών (π.χ. μισθών, ενδιάμεσης κατανάλωσης, κοινωνικών παροχών, δημοσίων επενδύσεων) είτε μέσω αύξησης κρατικών

εσόδων (π.χ. φόρων, εισφορών) οδηγούν σε μείωση του ΑΕΠ λόγω της συρρίκνωσης στην ιδιωτική κατανάλωση, επενδύσεις και απασχόληση. Επιπρόσθετα, ως αποτέλεσμα της συρρίκνωσης στην οικονομική δραστηριότητα, σημειώνεται επιβράδυνση του πληθωρισμού.

Πίνακας 1: Εκτιμήσεις επιδράσεων δημοσιονομικών σοκ σε μακροοικονομικές μεταβλητές

Χρονικός ορίζοντας επιδράσης	Αμέσως			4 τρίμηνα μετά το σοκ			8 τρίμηνα μετά το σοκ		
	Δαπάνες	Έσοδα	Έλλειμμα (% ΑΕΠ)	Δαπάνες	Έσοδα	Έλλειμμα (% ΑΕΠ)	Δαπάνες	Έσοδα	Έλλειμμα (% ΑΕΠ)
Τύπος δημοσιονομικού σοκ									
<i>Μεταβλητή</i>									
ΑΕΠ	-0,2	0,0	-0,1	-0,6	-0,4	-1,2	-1,1	-0,6	-3,0
Τιμές (ΔΤΚ)	0,0	-0,2	-0,2	-0,1	-0,4	-0,1	-0,1	-0,4	-0,4
Απασχόληση	0,2	0,0	-0,1	-0,6	-0,5	-0,8	-1,0	-0,7	-2,0
Ιδιωτική Κατανάλωση	0,1	0,2	0,9	-0,7	-0,5	0,1	-1,2	-0,8	-2,0
Επενδύσεις	-0,5	-0,3	0,3	-2,4	-1,5	-3,4	-4,0	-2,5	-9,4

Δημοσιονομική προσαρμογή που βασίζεται σε μείωση των δαπανών οδηγεί σε μεγαλύτερη μείωση του ΑΕΠ συγκριτικά με προσαρμογή μέσω αύξησης κρατικών εσόδων, ειδικά μεσοπρόθεσμα. Συνεπώς, η σύνθεση των μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης που προωθούνται, σε μειώσεις δαπανών και αυξήσεις φορολογίας, επηρεάζει το οικονομικό κόστος της προσαρμογής σε όρους απώλειας συνολικού προϊόντος.

Εκτιμάται ότι μέσα σε δύο έτη από τη λήψη μέτρων λιτότητας (ύψους 1,0% του ΑΕΠ), το ΑΕΠ μειώνεται αθροιστικά κατά 1,0% και 0,6% ως αποτέλεσμα μείωσης στις κρατικές δαπάνες και ισόποσης αύξησης στα δημόσια έσοδα αντίστοιχα. Επιπλέον, μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης παρόμοιου ύψους με αυτά στο Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής της Κύπρου, που στοχεύουν στη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος, οδηγούν (με άλλους παράγοντες σταθερούς), σε συρρίκνωση του ΑΕΠ το πρώτο και δεύτερο έτος μετά την εφαρμογή των μέτρων κατά 1,0% και 3,0% αντίστοιχα.

* Pashourtidou N., C. S. Savva and N. Syrichas, "The effects of fiscal consolidation on macroeconomic indicators in Cyprus", Cyprus Economic Policy Review Vol. 8 (1), June 2014.

Επίδραση της Κλιματικής Αλλαγής στη Ζήτηση και τις Δαπάνες για Ηλεκτρισμό στην Κύπρο

Θ. Ζαχαριάδης και Π. Χατζηνικολάου

Σύμφωνα με τις προβλέψεις των παγκόσμιων κλιματικών μοντέλων, στις επόμενες δεκαετίες η Κύπρος αναμένεται να επηρεαστεί αρνητικά από την κλιματική αλλαγή λόγω ανόδου της θερμοκρασίας. Μεταξύ άλλων, αυτή η μεταβολή θα αυξήσει τις ανάγκες για ηλεκτρισμό τη θερινή περίοδο για να ικανοποιηθούν οι αυξημένες ανάγκες ψύξης των κτιρίων. Για το λόγο αυτό, είναι σημαντικό να εκτιμηθούν οι επιπλέον απαιτήσεις σε ηλεκτρισμό – και το κόστος που αυτές συνεπάγονται – ώστε να καταστρωθεί κατάλληλη στρατηγική προσαρμογής του ενεργειακού τομέα στις κλιματικές επιπτώσεις.

Προς αυτή την κατεύθυνση, αναλύθηκε με κατάλληλες οικονομετρικές μεθόδους η διαχρονική εξέλιξη της κατανάλωσης ενέργειας στην Κύπρο και η επίδραση παραγόντων όπως η οικονομική δραστηριότητα, τα εισοδήματα των νοικοκυριών, οι τιμές των καυσίμων, η τεχνολογική πρόοδος και οι κλιματικές συνθήκες*. Έτσι εξετάστηκε η πιθανή εξέλιξη της κατανάλωσης ηλεκτρισμού στην Κύπρο έως το 2050, σε συνάρτηση με την εξέλιξη των μακροοικονομικών μεγεθών, των διεθνών τιμών του πετρελαίου και του κλίματος.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, εφόσον συνεχιστούν οι τάσεις που παρατηρήθηκαν κατά τις τελευταίες δεκαετίες, λαμβάνοντας υπόψη την κάμψη στη ζήτηση ηλεκτρισμού μετά το 2010 λόγω οικονομικής κρίσης και ανάλογα με τη μελλοντική εξέλιξη της ευρωπαϊκής πολιτικής εξοικονόμησης ενέργειας, η χρήση ηλεκτρισμού αναμένεται να αυξηθεί μέχρι το 2050 κατά 40-120% σε σχέση με το 2010, με αυξανόμενη συμμετοχή των οικιακών καταναλωτών και του τριτογενούς τομέα της οικονομίας.

Με βάση τα παραπάνω, διενεργήθηκε πρόβλεψη υποθέτοντας σταδιακή μεταβολή των καιρικών συνθηκών λόγω της κλιματικής αλλαγής. Για το σκοπό αυτό, αξιοποιήθηκαν τα αποτελέσματα από λεπτομερές κλιματικό μοντέλο για την Ανατολική Μεσόγειο, με τη βοήθεια του οποίου είναι δυνατή η εκτίμηση των κλιματικών μεταβολών στις διάφορες

περιοχές της Κύπρου μέχρι το τέλος του 21ου αιώνα. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, η μέση θερμοκρασία

στην Κύπρο αναμένεται να αυξηθεί σταδιακά κατά τουλάχιστον 1°C τη χειμερινή περίοδο και πάνω από 2°C τους θερινούς μήνες έως το 2050. Σημαντικά υψηλότερη άνοδος της θερμοκρασίας προβλέπεται για τα τέλη του 21ου αιώνα.

Εφαρμόζοντας το οικονομετρικό μοντέλο που προαναφέρθηκε για τις συνθήκες που προέβλεψε το κλιματικό μοντέλο, υπολογίσαμε ότι η κατανάλωση ηλεκτρισμού στην Κύπρο θα αυξηθεί μέχρι το 2050 κατά 6% περίπου σε ετήσια βάση λόγω κλιματικής αλλαγής. Οι αυξημένες ανάγκες για ηλεκτρισμό λόγω δυσμενέστερων κλιματικών συνθηκών αναμένεται να οδηγήσουν σε άμεσο κόστος στην κοινωνία λόγω αυξημένων δαπανών για ηλεκτρισμό, ο οποίος είναι αγαθό με πολύ περιορισμένες δυνατότητες υποκατάστασης από άλλα αγαθά. Το κόστος αυτό αναμένεται να αυξάνεται με τα χρόνια λόγω ολοένα θερμότερων συνθηκών και το 2050 εκτιμήθηκε ότι μπορεί να ανέλθει μέχρι τα 150 εκ. Ευρώ (σε σταθερές τιμές του έτους 2010). Η παρούσα αξία του συνολικού κόστους για την περίοδο 2015-2050 υπολογίζεται να κυμανθεί μεταξύ 488-732 εκ. Ευρώ σε τιμές 2010. Αυτό σημαίνει ότι, μόνο για να αντιμετωπιστούν οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην κατανάλωση ηλεκτρισμού, η χώρα μπορεί να υποστεί μέσα στα επόμενα 35 χρόνια ζημιά ίσου μεγέθους με την οικονομική ανάπτυξη 1-2 ετών.

Οι παραπάνω υπολογισμοί μπορεί να υποεκτιμούν την επίπτωση της κλιματικής αλλαγής, επειδή αγνοούν την έξαρση των ακραίων καιρικών φαινομένων: τα κλιματικά μοντέλα προβλέπουν αύξηση των ημερών καύσωνα, που θα έχουν δυσανάλογα υψηλή επίδραση στη ζήτηση ηλεκτρισμού. Από την άλλη πλευρά, η ανάλυσή μας παραβλέπει το γεγονός ότι μπορεί να ληφθούν μέτρα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, με αποτέλεσμα η επίδραση στην αύξηση της ζήτησης ηλεκτρισμού να είναι λιγότερο έντονη από ό,τι προβλέψαμε.

Επίσης, η κλιματική αλλαγή προβλέπεται να εντείνει την ασυμμετρία στη ζήτηση ηλεκτρισμού μεταξύ θερινής και χειμερινής περιόδου, με αποτέλεσμα επιπρόσθετο κόστος για τη διατήρηση σε εφεδρεία ηλεκτροπαραγωγών σταθμών που θα χρησιμοποιούνται μόνο το καλοκαίρι. Για το λόγο αυτό, η μελέτη καταλήγει με προτάσεις πολιτικής για την αξιοποίηση της ηλιακής ενέργειας – που μπορεί να ανταποκριθεί στην υψηλή ζήτηση ηλεκτρισμού της θερινής περιόδου – και τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων της Κύπρου, κάτι που θα οδηγήσει σε μειωμένη εξάρτηση από τις κλιματικές συνθήκες.

* Η μελέτη αυτή αποτελεί συνεργασία ερευνητών του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου και του Ινστιτούτου Κύπρου. Η πρώτη ανάλυση δημοσιεύθηκε με τον τίτλο *'The Economic Effect of Climate Change on Electricity Use – A Case Study from Cyprus'*, Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής 08-12 του ΚΟΕ, Δεκέμβριος 2012. Στη συνέχεια αναθεωρήθηκε με νεότερα στοιχεία και δημοσιεύεται στο διεθνές ακαδημαϊκό περιοδικό *Energy*, doi: 10.1016/j.energy.2014.09.001.

Διακυβέρνηση, Ανάπτυξη και η Πρόσφατη Οικονομική Κρίση: Η περίπτωση της Ελλάδας και της Κύπρου

Β. Ράπανος και Γ. Καπλανόγλου

Η Ελλάδα και η Κύπρος είναι δύο από τις χώρες που επηρεάστηκαν βαθύτατα από την πρόσφατη διεθνή χρηματοοικονομική κρίση. Αν και όχι ταυτόχρονα, οι χώρες αυτές αποκλείστηκαν από τις διεθνείς χρηματαγορές και προσέφυγαν στους μηχανισμούς στήριξης που πρόσφεραν το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (τρόικα). Τα αίτια της κρίσης στην Ελλάδα προήλθαν κυρίως από την υπερχρέωση του δημόσιου τομέα, ενώ στην Κύπρο από την υπερβολική μεγέθυνση του τραπεζικού τομέα και την υπερχρέωση του ιδιωτικού τομέα. Η συνταγή, ωστόσο, που εφαρμόστηκε για την αντιμετώπιση της κρίσης είναι παρόμοια στις δύο χώρες και περιλαμβάνει συνδυασμό μέτρων περιορισμού του δημοσιονομικού ελλείμματος και θεσμικών μεταρρυθμίσεων.

Η παρούσα μελέτη* υποστηρίζει ότι η διάρκεια και το μέγεθος της ύφεσης δεν εξαρτάται μόνο από την αυστηρότητα των μέτρων προσαρμογής που έχουν επιβληθεί, αλλά και από την ποιότητα των θεσμών και των μηχανισμών διακυβέρνησης στις δυο χώρες. Πιο συγκεκριμένα, με βάση μια πλειάδα δεικτών δημόσιας διακυβέρνησης και ποιότητας των θεσμικών δομών, είναι φανερό ότι βασικοί θεσμοί και μηχανισμοί δημόσιας διακυβέρνησης είναι πολύ πιο αποτελεσματικοί στην Κύπρο, σε σύγκριση με την Ελλάδα. Η ποιότητα των θεσμών και των μηχανισμών διακυβέρνησης έχει χειροτερέψει κατά τη διάρκεια της κρίσης στην Ελλάδα, κάτι το οποίο δεν ισχύει στην Κύπρο παρά το γεγονός ότι η οικονομική ύφεση είναι, επίσης, πολύ μεγάλη.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι θεσμοί παίζουν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία πολιτικών και οικονομικών κινήτρων και στην επίλυση προβλημάτων συντονισμού, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η παρατεταμένη οικονομική κρίση στην Ελλάδα οφείλεται και στην αδυναμία και τη χαμηλή ποιότητα των θεσμών της και των μηχανισμών διακυβέρνησης που διαθέτει. Αντιθέτως, είναι πολύ πιθανό η υψηλή ποιότητα των θεσμικών δομών της Κύπρου, *ceteris paribus*, να συμβάλει αποφασιστικά στις προσπάθειες της χώρας να ανακάμψει, ταχύτερα απ' ό,τι η Ελλάδα.

* *Rapanos T. V and G. Kaplanoglou, "Governance, Growth and the Recent Economic Crisis: The Case of Greece and Cyprus", Cyprus Economic Policy Review Vol. 8 (1), June 2014.*

(Πότε) Λειτουργεί η Λιτότητα; Περί της 'υπό όρους' Σχέσης Μεταξύ Λιτότητας και Βιωσιμότητας του Χρέους

Β. Μοναστηριώτης

Η κρίση στην Ευρωζώνη έδωσε μια νέα ώθηση, τόσο σε επίπεδο πολιτικής όσο και στην ακαδημαϊκή κοινότητα, καθώς, επίσης, και στη συζήτηση για τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των πολιτικών λιτότητας ως μέσου δημοσιονομικής εξυγίανσης και προσαρμογής. Η τεράστια συρρίκνωση του ΑΕΠ που σημειώθηκε στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες του Ευρωπαϊκού νότου, οδήγησε εν πολλοίς στην ανάπτυξη μιας γενικής ομολογίας ότι «η λιτότητα δεν λειτουργεί». Παραδόξως όμως, πολλές χώρες της ευρωζώνης έχουν εφαρμόσει προγράμματα δημοσιονομικής εξυγίανσης με πολύ μεγαλύτερη επιτυχία, αντιμετωπίζοντας τις δημοσιονομικές πιέσεις σχετικά γρήγορα και με βραχύβιες οικονομικές κρίσεις.

Πρόσφατα, μια σειρά από μελέτες έχουν προσπαθήσει να ερμηνεύσουν αυτή τη διαφοροποίηση μεταξύ χωρών. Σχεδόν καθολικά, οι μελέτες αυτές εστιάζουν κυρίως σε εξωγενείς και συστημικούς παράγοντες όπως το καθεστώς ισοτιμιών ή η αστάθεια στις διεθνείς αγορές, αφήνοντας ένα κενό, από άποψη ακαδημαϊκής έρευνας, σε σχέση με τη διερεύνηση αιτιών που να σχετίζονται περισσότερο με εγχώριους παράγοντες όπως η ποιότητα διακυβέρνησης και η παραγωγική δομή της οικονομίας.

Η παρούσα μελέτη† συμβάλλει προς αυτή την κατεύθυνση. Επικεντρώνοντας σε δύο κεντρικούς εγχώριους παράγοντες που αντικατοπτρίζουν στοιχεία της θεσμικής και οικονομικής δομής της κάθε χώρας – το μερίδιο του διεθνούς εμπορίου στην εγχώρια οικονομία (trade openness) και την ποιότητα διακυβέρνησης (quality of government) – η ανάλυσή μας δείχνει ότι αυτοί οι παράγοντες ασκούν σημαντική επιρροή στα αποτελέσματα που έχει η λιτότητα στους ρυθμούς ανάπτυξης και στη βιωσιμότητα του χρέους.

Το κεντρικό συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι η εστίαση σε πολιτικές λιτότητας με στόχο την επίτευξη βιώσιμου χρέους είναι από τη φύση της προβληματική σε οικονομίες με χαμηλό βαθμό εξωστρέφειας και χαμηλή ποιότητα διακυβέρνησης. Σε αυτές τις οικονομίες τα προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής θα πρέπει να συνδυάζονται με – αν όχι να ακολουθούν χρονικά – συνολικές παρεμβάσεις που να στοχεύουν στη βελτίωση της θεσμικής λειτουργίας των χωρών αυτών (συμπεριλαμβανομένης της «τεχνολογίας» σχεδιασμού και άσκησης πολιτικής) και στην ενίσχυση της παραγωγικής τους βάσης.

† *Monastiriotis V., "(When) Does Austerity Work? On the Conditional Link between Fiscal Austerity and Debt Sustainability", Cyprus Economic Policy Review Vol. 8 (1), June 2014.*

Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα «Η Απασχόληση στην Ευρώπη»

Το Ερευνητικό Πρόγραμμα του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών με κύριο συντονιστή τον Νομπελίστα Οικονομολόγο Χριστόφορο Πισσαρίδη εστιάζει στην απασχόληση και την ανεργία στην Ευρώπη συμπεριλαμβανομένων και των νέων μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η απασχόληση αποτελεί αντικείμενο υψηλού ενδιαφέροντος των ανθρώπων που λαμβάνουν αποφάσεις και καθορίζουν τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ήταν κυρίαρχο στη στρατηγική της Λισσαβόνας και εξακολουθεί να είναι στη στρατηγική Ευρώπη 2020.

Η απασχόληση έχει τύχει εκτεταμένης έρευνας στην Ευρώπη και αλλού, αλλά δεν υπάρχει μια αυτοτελής έρευνα που να καλύπτει όλα τα καίρια ζητήματα του προβλήματος σε ένα σταθερό, καινοτόμο και πολιτικά προσανατολισμένο πλαίσιο που να βασίζεται σε σύγχρονες οικονομικές θεωρίες. Η συγκεκριμένη έρευνα καλύπτει γεωγραφικά την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις χώρες που είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (ουσιαστικά τη Νορβηγία και την Ελβετία), χωρίς ιδιαίτερη προσοχή σε συγκεκριμένη χώρα. Επίσης, έμφαση δίνεται στις πρώην κεντρικά ελεγχόμενες οικονομίες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης και στους λόγους για την αργή σύγκλισή τους προς τις δυτικά προσανατολισμένες Ευρωπαϊκές οικονομίες.

Συγκεκριμένα, το ερευνητικό έργο μελετά τόσο την απασχόληση, όσο και την ανεργία στην Ευρώπη. Εξετάζει το επίπεδο της απασχόλησης και το είδος των νέων θέσεων εργασίας. Αναφέρεται σε θεσμούς και πολιτικές με σκοπό να γίνει αντιληπτός ο βαθμός της επιρροής τους στη δημιουργία θέσεων εργασίας και να καθοριστεί η βέλτιστη πολιτική για την επίτευξη εθνικών ή/και ευρωπαϊκών στόχων σε επίπεδο απασχόλησης. Επίσης, εστιάζει στη μελέτη της ανεργίας με ιδιαίτερη έμφαση στην πρόσφατη οικονομική κρίση και στα θεσμικά όργανα και τις πολιτικές που ακολουθούνται.

Αποχωρήσεις Προσωπικού

Ο κ. Αδάμος Ανδρέου αποχώρησε από το ΚΟΕ ύστερα από υποτροφία που έχει λάβει για συνέχιση των σπουδών του σε διδακτορικό επίπεδο στο University of Southern California στην Αμερική. Το ΚΟΕ τον ευχαριστεί θερμά για την ουσιαστική προσφορά του στις ερευνητικές του δραστηριότητες και του εύχεται κάθε επιτυχία στη νέα του σταδιοδρομία.

Δοκίμια Οικονομικής Πολιτικής/Ανάλυσης

- 01-14 [Pashourtidou N., C.S. Savva and N. Syrichas, "The Effects of Fiscal Consolidation on Macroeconomic Indicators in Cyprus: A FAVAR Approach"](#), April 2014.
- 02-14 [Andreou S., C. Koutsampelas and P. Pashardes, "Estimating the Value and distributional Effects of Free State Schooling"](#), April 2014.
- 03-14 [Zachariadis Th., "The Effect of Energy Efficiency Policies on the Medium-Term Energy Outlook of Cyprus"](#), June 2014.
- 04-14 [Glushenkova M. and M. Zachariadis, "Cypriot LOP Deviations Before and After the EURO"](#), June 2014.
- 05-14 [Karagiannakis C., E. Ketteni, T. Mamuneas and P. Pashardes, "Public vs Private: Electricity and Telecommunications in Europe"](#), July 2014.
- 06-14 [Papamichael C., N. Pashourtidou and A. Kourtellos, "Forecasting Cyprus GDP and its demand components: Single equation models and forecast combinations"](#), July 2014.

Περιοδικό Cyprus Economic Policy Review

Περιεχόμενα του τεύχους 15 (Ιούνιος 2014)

- [Governance, Growth and the Recent Economic Crisis: The Case of Greece and Cyprus](#)
Vassilis T. Rapanos and Georgia Kaplanoglou
- [The Effect of Energy Efficiency Policies on the Medium-Term Energy Outlook of Cyprus](#)
Theodoros Zachariadis
- [Public vs Private: Electricity and Telecommunications in Europe](#)
Charalampos Karagiannakis, Elena Ketteni, Theofanis P. Mamuneas and Panos Pashardes
- [\(When\) Does Austerity Work? On the Conditional Link between Fiscal Austerity and Debt Sustainability](#)
Vassilis Monastiriotis
- [The Effects of Fiscal Consolidation on Macroeconomic Indicators in Cyprus](#)
Nicoletta Pashourtidou, Christos S. Savva and Nicolas Syrichas

Νέα του Τμήματος Οικονομικών

Αναστασία Δημητρίου και Γιάννης Κασπαρής

Τελετές Βράβευσης και αποφοίτησης των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών

Η τελετή βράβευσης των πρωτευσάντων φοιτητών της Σχολής Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης πραγματοποιήθηκε την Πέμπτη 26 Ιουνίου 2014.

Η τελετή αποφοίτησης των προπτυχιακών φοιτητών της Σχολής Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης πραγματοποιήθηκε την Τρίτη 24 Ιουνίου 2014 και των μεταπτυχιακών φοιτητών την Τετάρτη 25 Ιουνίου 2014.

Προπτυχιακά Προγράμματα

Το Τμήμα Οικονομικών προσφέρει δύο προπτυχιακά προγράμματα, ένα στα Οικονομικά και ένα στις Διεθνείς, Ευρωπαϊκές και Οικονομικές Σπουδές. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2014/15, εξασφάλισαν θέση στα δύο πιο πάνω προγράμματα 81 φοιτητές. Από αυτούς, 47 φοιτούν στο πρόγραμμα Οικονομικών και 34 στο πρόγραμμα Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Οικονομικών Σπουδών.

Από το ακαδημαϊκό έτος 2013/14, το Τμήμα Οικονομικών σε συνεργασία με το Τμήμα Μαθηματικών και Στατιστικής προσφέρουν από κοινού το νέο Διατμηματικό Πρόγραμμα προπτυχιακών Σπουδών στα Μαθηματικά και Οικονομικά. Στο εν λόγω πρόγραμμα εξασφάλισαν θέση και φοιτούν 21 φοιτητές.

Μεταπτυχιακά Προγράμματα

Το Τμήμα Οικονομικών προσφέρει μεταπτυχιακά προγράμματα – δύο επιπέδου Μάστερ - Μάστερ στην Οικονομική Ανάλυση και Μάστερ στα Νομισματικά και Χρηματοοικονομικά, και ένα διδακτορικού επιπέδου. Στα πιο πάνω προγράμματα για το ακαδημαϊκό έτος 2014/15, φοιτούν 23 φοιτητές.

Ειδικοί Επιστήμονες

Για το Χειμερινό Εξάμηνο 2014-15, επισκέπτονται το Τμήμα και διδάσκουν μαθήματα της ειδικότητάς τους στα προγράμματα του Τμήματος οι:

- Αδάμος Αδάμου, PhD Πανεπιστήμιο Κύπρου
- Σοφία Ανδρέου, PhD Πανεπιστήμιο Κύπρου
- Αριστοκλής Αυγουστή, PhD University of Wisconsin – Madison, USA

- Αργυρώ Γαληνού, PhD Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
- Αφροδίτη Κέρο, PhD European University Institute, Italy
- Άντρη Κυρίζη, PhD University of Leicester

Κοινοτικό Πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ/ERASMUS

Το Τμήμα Οικονομικών στα πλαίσια του Κοινοτικού προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ/ERASMUS προσφέρει μαθήματα και στην Αγγλική γλώσσα. Κατά το Χειμερινό Εξάμηνο 2014-15, προσφέρονται τα πιο κάτω μαθήματα:

ΟΙΚ309 Οικονομική Μεγέθυνση

ΟΙΚ311 Οικονομικά της Εργασίας

Σειρά Σεμιναρίων στα Οικονομικά

Όπως κάθε χρόνο, το Τμήμα Οικονομικών διοργανώνει σειρά σεμιναρίων με ομιλητές ακαδημαϊκούς από διάφορες χώρες. Περισσότερες πληροφορίες δίνονται στην ιστοσελίδα του Τμήματος:

<http://www.ucy.ac.cy/econ/en/seminars/departamental-seminars>

Σαββατικές Άδειες Μελών ΔΕΠ του Τμήματος

Στην Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Τμήματος Έλενα Ανδρέου έχει παραχωρηθεί σαββατική άδεια για το ακαδημαϊκό έτος 2014/15, και στον Αναπληρωτή Καθηγητή Σωφρόνη Κληρίδη για το Χειμερινό Εξάμηνο 2014/15.

Δραστηριοποίηση μελών ΔΕΠ του Τμήματος στα κοινά

Η οικονομική κρίση ανέδειξε την ανάγκη για μεγαλύτερη συμμετοχή ειδικών τόσο στο δημόσιο διάλογο για θέματα οικονομίας όσο και στις διαδικασίες διαμόρφωσης πολιτικής. Το Τμήμα Οικονομικών ανταποκρίθηκε σε αυτή την ανάγκη με την έντονη δραστηριοποίηση αρκετών μελών του και στις δύο κατευθύνσεις. Μέλη του Τμήματος συμβάλλουν στο δημόσιο διάλογο με παρεμβάσεις τους στα ΜΜΕ και συνεισφέρουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων με τη συμμετοχή τους σε διάφορα σώματα τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Ενδεικτικά, τέσσερα μέλη του Τμήματος υπηρετούν στο Συμβούλιο Εθνικής Οικονομίας και τρία μέλη είναι στην ομάδα εργασίας για την οικονομία στις συνομιλίες για το Κυπριακό. Μέλη του Τμήματος έχουν, επίσης, αναλάβει θέσεις στο Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας Κύπρου (την Προεδρία) και σε δύο Επιτροπείες Συνεργατικών Ιδρυμάτων. Επίσης, μέλος του Τμήματος έχει διοριστεί ως μέλος του Δημοσιονομικού Συμβουλίου.

ΚΕΝΤΡΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ – ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου είναι ένας ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός με στόχο την προαγωγή της επιστημονικής γνώσης στα οικονομικά, κυρίως σε θέματα που ενδιαφέρουν την Κύπρο.

Στην πυραμίδα της διοικητικής ιεραρχίας του ΚΟΕ είναι το Συμβούλιο και το Ακαδημαϊκό Συμβούλιο:

- Το Συμβούλιο απαρτίζεται από εκπροσώπους του Πανεπιστημίου, της Κυβέρνησης και των ιδιωτικών οργανισμών που στηρίζουν οικονομικά το ΚΟΕ και προτείνει θέματα για έρευνα.
- Το Ακαδημαϊκό Συμβούλιο απαρτίζεται από τους υπεύθυνους των ερευνητικών προγραμμάτων και μεριμνά για τη διεξαγωγή της έρευνας.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Μιχάλης Καμμάς, Γενικός Διευθυντής Συνδέσμου Τραπεζών Κύπρου

Μέλη: Αθανάσιος Γαγάτσης, Πανεπιστήμιο Κύπρου (Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων)
Γεώργιος Γεωργίου, Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης (Γενικός Διευθυντής)
Θεοφάνης Μαμουνέας, Τμήμα Οικονομικών (Πρόεδρος)
Ανδρέας Ασιώτης, Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Γενικός Διευθυντής)
Πάνος Πασιαρδής, Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (Διευθυντής)
Γεώργιος Συρίχας, Κεντρική Τράπεζα Κύπρου (Εκτελεστικός Σύμβουλος)
Ανδρέας Χαραλάμπους, Υπουργείο Οικονομικών (Διευθυντής Οικονομικών Μελετών και ΕΕ)

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Πάνος Πασιαρδής

Μέλη: Έλενα Ανδρέου Σωφρόνης Κληρίδης Άντρος Κούρτελλος
Θεοφάνης Μαμουνέας Χριστόφορος Πισσαρίδης

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

Θεόδωρος Ζαχαριάδης Μάριος Ζαχαριάδης Μάμας Θεοδώρου
Έλενα Κεττένη Χρήστος Σάββα

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Άντζελα Σιεκέρσαββα, τηλ. 22893660, email: shekfersavva.angela@ucy.ac.cy

Οι απόψεις που εκφράζονται στα άρθρα του ενημερωτικού δελτίου είναι των συγγραφέων μόνο και δεν αντιπροσωπεύουν αναγκαστικά το ΚΟΕ. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή ή η μετάδοση, από οποιοδήποτε οπτικοακουστικό μέσο, όλου ή μέρους του ενημερωτικού δελτίου, με αναφορά στο παρόν δελτίο και τους συγγραφείς του άρθρου.

Η 'Οικονομική Έρευνα' κυκλοφορεί δύο φορές ετησίως και είναι διαθέσιμη σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα του ΚΟΕ <http://www.ucy.ac.cy/erc/en/publications/newsletter>